

برهمکنش های فوق ریز در بلور USb_2

فتحی، آرش^۱؛ جلالی اسد آبادی، سعید^۲؛ گشتاسبی راد، محمد؛ امینی، حامد^۳؛

^۱گروه فیزیک دانشگاه سیستان و بلوچستان و زاهدان

^۲گروه فیزیک دانشگاه اصفهان، اصفهان

^۳مرکز پژوهش دانش و فناوری نانو، دانشگاه اصفهان، اصفهان

^۴انجمن علمی دانشجویی گروه فیزیک دانشگاه اصفهان، اصفهان

چکیده

در این پژوهش برهمکنش های فوق ریز در مکان اورانیوم از ترکیب آنتی فرومغناطیس USb_2 با استفاده از نظریه تابعی چگالی و روش امواج تخت بهبود یافته بعلاوه اوربیتالهای موضعی ($APW + lo$) بررسی شده است. وابستگی برهمکنش چهارقطبی هسته ای به ساختار مغناطیسی در این ترکیب مورد بررسی قرار می گیرد. نتایج نشان می دهد که الکترونهای $5f$ تمایل دارند که به خوبی با الکترون های رسانش هیبرید شوند.

Hyperfine Interaction in USb_2 Crystal

Fathi, Arash^{1,2}; Jalali Asadabadi, Saeid^{2,3}; Goshtasbi Rad, Mohammad¹; Amini, Hamed^{2,4}

¹Physics Department, University of Sistan & Baluchestan, Zahedan

²Physics Department, University of Isfahan Isfahan

³Research center for nano sciences and nano technology, The University of Isfahan, Isfahan

⁴Student Scientific society of physics Dept. of Isfahan University, Isfahan

Abstract

The hyperfine interactions at the uranium site in the antiferromagnetic USb_2 compound were calculated within the density functional theory (DFT) employing augmented plane wave plus local orbital (APW+lo) method. We investigated the dependence of the nuclear quadruple interaction to the magnetic structure in USb_2 compound. The result shows that the $5f$ -electrons have the tendency to be hybridized with the conduction electrons.

PACS No. 75

است می تواند در مشخص کردن توزیع گشتاور چهارقطبی الکتریکی در دستگاه های f الکترونی و دستگاه های جایگزیده به کار رود.^[3,2]

از آنجا که سهم گشتاور چهارقطبی هسته ای در هسته ی ^{238}U مقداری قابل توجه است (-3.2 barns)، برهمکنش چهارقطبی هسته ای می تواند ابزاری مفید در توضیح چگونگی توزیع چهارقطبی های $5f$ باشد.

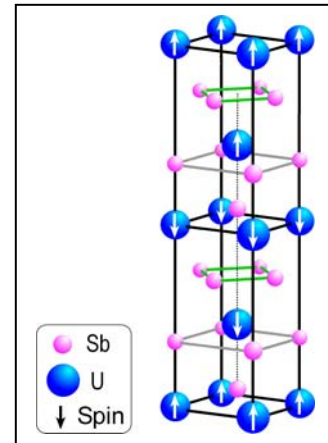
USb_2 که ماده ای آنتی فرو مغناطیس با دمای نیل بزرگ نزدیک به دمای اتاق است، یکی از ترکیبات سری UX_2 ($X = As, Sb, P$ and Bi) محسوب می شود. این ترکیب

مقدمه

نظم اوربیتالی برای اولین بار به روش پراکندگی تشدید X-Ray مشاهده شد و از آن پس آزادی اوربیتالی به عنوان یک پارامتر مهم در فیزیک حالت جامد شناخته شده است.^[1] چنین نظمی در بعضی از ترکیبات عناصر خاک نادر و آکتیندها که به آن نظم چهارقطبی در دستگاه های الکترونی $4f$ و $5f$ گوئیم، با روش های مشابهی قابل مشاهده است.

برهمکنش چهار قطبی هسته ای که بر همکنش میان یک بخش الکترونی به نام عملگر تانسور گرادیان میدان الکتریکی و یک بخش هسته ای به نام عملگر تانسور چهارقطبی الکتریکی

دارای ساختار تتراگونال از نوع $\text{Cu}_2\text{-Sb}$ با گروه فضایی ($P_4 nmm$) است. گشتاور های مغناطیسی اتم های U در این ترکیب همگی در جهت [001] در راستای عمود بر صفحات (001) و در یک دنباله به صورت $(\uparrow\downarrow\downarrow\uparrow)$ قرار دارند. یاخته بسیط در این ترکیب دو برابر یاخته بسیط شیمیایی است که در شکل (۱) آورده شده است.

شکل (۱): چینش اسپینی $(\uparrow\downarrow\downarrow\uparrow)$ در یاخته مغناطیسی USb_2

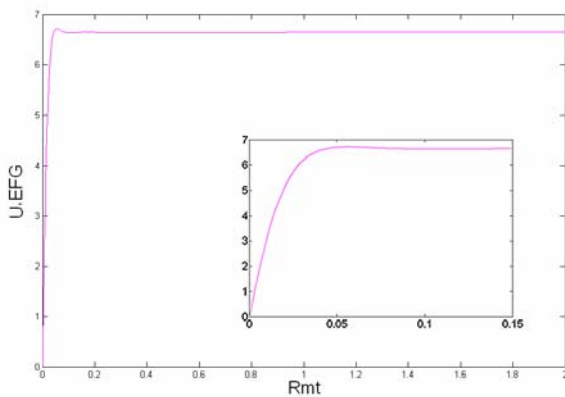
روش تحقیق و نحوه ی محاسبات

در این پژوهش به محاسبه گرادیان میدان الکتریکی در محل اتم U و همچنین محاسبه برهمکنشهای فوق ریز در بلور USb_2 پرداخته ایم. محاسبات ما بر اساس نظریه تابعی چگالی (DFT) و به روش پتانسیل کامل امواج تخت بهبود یافته بعلاوه اربیتالهای موضعی الکترونیهای ظرفیت $(FP - APW + lo)$ و با اعمال تقریب شیب تعمیم یافته (GGA) بر پانسیل تبدالی همبستگی، با استفاده از کد $WIEN2k$ می باشد^[4]. زاویه بین محور اصلی گرادیان میدان الکتریکی (EFG) و میدان مغناطیسی فوق ریز (H_{hf}) می تواند مقادیر بین صفر تا نود درجه را اختیار کند. ساختار مغناطیسی USb_2 با در نظر گرفتن جهت گشتاور مغناطیسی، به وسیله آزمایشهای پراکندگی نوترون تعیین می شود^[5]. از آنجا که گشتاور مغناطیسی در USb_2 خود را در امتداد محور c تطبیق می دهد، جهت (H_{hf}) نیز در امتداد محور c است. به عبارت دیگر از آنجایی که ساختار بلوری USb_2 به صورت یک تتراگونال با یک یاخته بسیط کشیده شده در امتداد

محور c و شامل لایه های متناوبی از اتم های U و X است، می توان فرض کرد که محور اصلی تانسور گرادیان میدان الکتریکی، یا در امتداد محور c است و یا در داخل صفحه ab در حالت آنتی فرو مغناطیس قرار دارد.

هنگامی که تانسور (EFG) موازی محور c قرار می گیرد زاویه بین محور اصلی تانسور (EFG) و (H_{hf}) صفر است و هنگامی که در صفحه ab قرار دارد این زاویه برابر نود درجه می باشد. نتایج نشان می دهد که در این ترکیب، برهم کنش چهارقطبی هسته ای برای حالت $\theta = 0^\circ$ منفی و برابر $(-35 \pm 9 \text{ mms}^{-1})$ است؛ این مقدار در حالت $\theta = 90^\circ$ همان مقدار حالت $\theta = 0^\circ$ است با این تفاوت که در یک عدد (-۲) ضرب شده است. پارامترهای فوق ریز برای $\theta = 0^\circ$ در جدول (۱) داده شده

ترکیب	e^2qQ	EFG (Vnm^{-2})	H_{hf} (T)	A_{hf} ($\text{T}/\mu\beta$)
USb_2	-35 ± 9	$1.6 \pm 0.4 \times 10^4$	270 ± 20	50 ± 10

اند.

جدول (۱): بر هم کنش های فوق ریز در USb_2

شکل (۲): نمودار گرادیان میدان الکتریکی بر حسب شعاع کره موفن تین

همچنین نمودار گرادیان میدان الکتریکی بر حسب شعاع کره موفن تین برای اتم U در شکل (۲) آورده شده است. این

سپاسگزاری

این کار با پشتیبانی مالی حوزه معاونت پژوهشی دانشگاه اصفهان از طریق طرح پژوهشی به شماره ۸۲۱۲۳۵ انجام شده است.

مراجع

- [1] Murakami, Y., Kawada, H., Kawata, H., Tanaka, M., Arima, T., Morimoto, *Phys. Rev. Lett.* **80** (1998), 1932.
[2] Tanaka, Y., Inami, T., Nakamura, T., Yamauchi, H., Onodera, H., Ohoyama, *Phys. Condense. Matter.* **11** (1999), L505.
[3] S. Jalali Asadabadi, H. Akbarzadeh, R. Saki, S. Cotteneer, M. Rots, The role of f-electrons in electric field gradients, Annual Physics Conference of Iran & 7th Gathering of Physics Student, Zanjan University, Zanjan, 24-27 August (2002).
[4] P. Blaha, K. Schwarz, G. Madsen, D. Kvasnicka, and J. Luitz, *WIEN2k*, "An Augmented Plane Wave + Local Orbitals Program for Calculating Crystal Properties", (Karlheinz Schwarz, Tech. Univ. Wien, Vienna), (2001).
[5] W. Trzebiatowski & A. Zygmunt, *Bull. Acad. Pol. Sci., Ser. Sci. Chem.* **14**, 496 (1996).

نتایج کار حاضر نشان می دهد که بر همکنش چهار قطبی هسته ای به ساختار مغناطیسی ترکیبات UX_2 بستگی دارد. به طور کلی تانسور گرادیان میدان الکتریکی (EFG) به چهارقطبی های $5f$ ، همچنین به نظم اتمی جایگزیده (سهم شبکه ای) و به الکترونهاى رسانش وابسته است. ما فرض می کنیم که سهم الکترونهاى رسانش در تانسور (EFG) کوچک باشد. حال انتخاب این که از بین دو سهم تجربی باقی مانده کدام یک بر دیگری برتری دارد، کار مشکلی است به همین خاطر معمولاً در کارهای تجربی نقش هر دو سهم یکسان در نظر گرفته می شود، اما بر طبق محاسبات ما سهم غالب در برهم کنشهای چهارقطبی هسته ای ناشی از چهارقطبی های $5f$ است.

از ثابت جفت شدگی فوق ریز بدست آمده می توان این طور نتیجه گرفت که چهارقطبی $5f$ و الکترونهاى رسانش در این ترکیب به خوبی هیبرید شده اند، چرا که مقدار ثابت جفت شدگی فوق ریز (A_{Hf}) به طور کلی وابسته به هیبریدشدگی الکترونی بین اتمهای مغناطیسی و اتمهای لیگاند است. ثابت جفت شدگی فوق ریز، وابسته به بزرگی گشتاور مغناطیسی و توزیعی از توابع موج بیرون اتمهای اورانیوم است. ثابت جفت شدگی در USb_2 برابر با مقدار آن در بیشتر ترکیبات غیر فلزی U است.

نتیجه گیری

در این پژوهش برهمکنش های فوق ریز در حالت آنتی فرو مغناطیس در ترکیب USb_2 بررسی شده است. برهمکنش چهار قطبی هسته ای به رشته های مغناطیسی در این دستگاه وابسته است. به نظر می رسد گوناگونی برهمکنش های چهارقطبی هسته ای در میان ترکیبات UX_2 نتیجه ای از سهم چهار قطبی های $5f$ باشد. این نشان می دهد که واقعاً الکترونهاى $5f$ تا حد زیادی با الکترونهاى رسانش هیبرید می شوند.